

4. Моральні установлення за свою природою є закріпленим зразком розв'язання певного суспільного конфлікту. При цьому Кітчер не бачить сенсу шукати якісь «принципи» з яких дедуктивно виводяться моральні норми. Такі принципи є радше побічним продуктом практики, зручним інструментом, який виникає в ході розв'язання якоїсь колізії, що назріла. Тому Кітчер зосереджується на історичних прецедентах зміни моральних установлень (наприклад, ставлення до рабства та гендерних ролей жінки).

Звідси власне «прагматична» орієнтація в натуралістичних дослідженнях. Теорія моралі має бути ефективним апаратом мислення для розбору конкретних випадків, який дає розуміння того, як моральна регуляція працює і як саме складаються дійсні моральні норми. При цьому просування певної норми не є завданням етики; в практичному сенсі етика лише розбирає умови, що склалися і розробляє сценарії ходів, які можуть бути в умовах реалізовані з оцінкою наслідків прийняття певної норми спільнотою.

Використана література

1. Kitcher, Philip *The Ethical Project* — Harvard University Press, 2011.

Кучера Т.М.

kuchera_tk@ukr.net

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри соціології

факультету управління персоналом, соціології та психології

КНЕУ імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

ФЕНОМЕН СПРАВЕДЛИВОСТІ

отримання принципу справедливості відіграє вирішальну роль у нашому повсякденному житті. Як поняття істини є певним ідеалом для науки та сфери пізнання, так поняття справедливості є недосяжним орієнтиром у соціальній сфері. Важливо мати сучасну філософську основу, яка розглядає справедливість

як концепцію, принцип та соціальну практику. Ідея справедливості є виявом гармонії в співіснуванні індивідів, особа сприймає той чи інший устрій як справедливий, якщо зусилля, які людина докладає для покращення суспільства, відповідають моральній і матеріальній винагороді.

Філософський інтерес щодо природи справедливості полягає, насамперед, у питаннях про джерела її походження. Цей інтерес глибоко вкорінений в історію філософії та сягає, наприклад, «Держави» Платона, чи «Етики» Аристотеля, за філософією Демократа справедливість полягає у нормальних, людських, взаємовигідних відносинах людей. Індійська філософія через фундаментальні категорії, такі, як карма, дхарма, сансара, реінкарнація, намагається пояснити виникнення каст, легітимізувати суспільні відносини та виправдати несправедливість.

Поняття справедливості тісно пов'язане з «золотим правилом моральності» яке має виявити взаємність, взаємосприйняття норм та принципів, суб'єктами спілкування. Згідно з цим правилом, моральний характер спілкування слід пов'язувати з ідеєю рівності людей у суспільстві, тобто бачити в кожній людині саме мету діяльності. «Золоте правило» також визнає рівність усіх людей у прагненні до щастя та відчутті гідності, формулює загальну ідею гуманізму, любові та поваги до людей як практичний принцип та імператив поведінки.

Ідея справедливості глибоко вкорінена в історію європейської цивілізації. Ще давні греки сформували образ богині правосуддя – Феміди, яку зображали з терезами та мечем в руках (іноді рогом достатку). Терези – давній символ міри та справедливості. Саме на терезах правосуддя зважуються добро та зло, вчинки людей. За легендами посмертна доля людей залежала від того, яка чаша переважить. Меч у руках Феміди – символ відплати й покарання, він двосічний, оскільки закон не тільки карає, але й попереджає. Характерно, що у грецької Феміди очі розплющені для того, щоб вона наглядала за тим, щоб не кривдити безневинних. Пов'язали очі богині римляни, які назвали її Юстицією та

зробили втіленням неупередженості та відсторонення від соціальних особливостей сторін, чия справа розглядається.

Аналізуючи джерела римського права, можна дійти висновку, що принцип справедливості має такі прояви: рівність; вільне волевиявлення; виконання обов'язків; гарантії виконання договорів.

15 січня 1293 році у Флоренції прийнята перша демократична конституція «Встановлення справедливості». Вона позбавляла політичних та цивільних прав аристократичні феодальні роди.

Основні принципи концепції Дж. Ролза, що вважається класичною для XX ст. викладено в основоположній праці «Теорія справедливості» та яку він назвав «справедливість як чесність». Він розглядає людину як істоту розумну, що від народження має уявлення про природу справедливості, намагається проаналізувати можливості договірної побудови її спільного майбутнього з собі подібними, що має базуватися на засадах універсальної справедливості. Сутність справедливості полягає в тому, щоб убезпечити окремі групи осіб від привілеїв та максималізувати користь для найменш забезпечених верств населення. Дж. Ролз припускає, що вихідних принципів справедливості, сформульованих в умовах суспільної угоди, що виводить людство з природного стану в стан громадянський, є всього два. Перший – політичний принцип справедливості. Він проголошує рівність прав і свобод щодо доступу до інститутів державної влади та її формування. Кожний громадянин має право голосу та цілий ряд свобод: політичні свободи (право голосувати та обіймати державну посаду); свобода слова та зібрань; свобода совісті й думки; свобода особи, складовою якої є свобода від психологічного тиску, фізичного нападу й виключення з суспільства (цілісність особи); право мати особисту власність і свобода від свавільного арешту й конфіскації майна. [1, 103].

Другим є принцип соціально-економічної справедливості: «соціальні та економічні нерівності слід залагоджувати таким чином, щоб а) можна було розсудкові сподіватися на їхню користь для кожного й б) вони пов'язувалися з відкритими для всіх посадами й постами» [1, 102].

Він допускає певну нерівність між людьми, але таку, за якої виграли б найменш захищені верстви населення. Дж. Ролз розглядає індивідів як автономних суб'єктів, що апріорно діють на раціональних засадах, вважає, що розумна людина, що знаходиться у природному стані, обов'язково зробить вибір на користь ліберальних політичних прав і свобод. Тут Ролз не врахував, що людина від народження має лише потенційну здатність бути розумною, яку реалізує в процесі осягнення певного історичного досвіду та власної соціалізації.

Індійський економіст, лауреат Нобелівської премії з економіки Амартія Кумар Сен в своїй книзі «Ідея справедливості», опублікованій у 2009 році, підкреслює пріоритетність раціональних засад в теорії справедливості, оскільки первинним є природне переживання, вкорінене в людську сутність, здатність відчувати, що «так бути не повинно». Справедливим можна вважати те суспільство, в якому люди мають рівні можливості для реалізації своїх бажань та устремлінь. Кожна людина повинна бути автономною та незалежною, зі своїми вимогами, всі потреби повинні мати однакове право на їх задоволення. А. Сен відмовляється від універсальної уяви про справедливість та прагне розкрити її сутність в проблемній площині, що передбачає постійне відновлення домовленостей щодо її змісту в процесі здійснення демократичних процедур.

Сучасна епоха з її процесами глобалізації та демократизації світу вимагає міжкультурного діалогу щодо обґрунтування справедливості та розробки універсальних принципів справедливості. Зміст загальної справедливості можна включати: вимогу рівності, неупередженості та заборону сваволі; ідею взаємозв'язку між скоєним та розплатою за це, що знайшло своє втілення в «золотому правилі моральності»; вимогу «справедливого обміну», балансу між збитком та прибутком, що має сенс не лише для господарської діяльності. Універсальна справедливість характеризується, перш за все, визнанням правових цінностей, таких як життя, власність, честь, гідність, які втілюються у визнанні прав людини, і головним чином, права на свободу.

Бути справедливим, означає бути таким як всі, дотримуватися всіх норм та обов'язків визначених владою. Основним завданням справедливості є протистояння несправедливості, в усіх проявах та формах. Справедливість ґрунтується на законах, які існують в тому чи іншому суспільстві, і вона діє по-різному, залежно від рівня розвитку, моральності суспільства, часу та місця.

Використана література:

1. Ролз Дж. Теорія справедливості / Дж. Ролз ; пер. з англ. О. Мокровольський. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи». – 2001. – 822 с.
2. Режим доступу: <https://likar.uz.ua/boginya-pravosuddya-femidi-mifi-ta-legendi-femida/>
3. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%BF_%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%

Mykolas Deikus
mykolas.deikus@vdu.lt
Vytautas Magnus University
Kaunas, Lithuania

SPIRITUAL ASSISTANCE FOR VICTIMS OF MOBBING FROM THE ECOLOGICAL STANDPOINT

Relevance of the research. Ordinary and psychological help has a clear beginning and end: after the end of the therapy, the person is “released” to act alone in the social environment. Meanwhile, from the Christian eschatological standpoint, the individual can grow for the Kingdom of God only in the community and with the community. However, it is noticeable that for a long time, the role of the Church was understood as meeting urgent physical and spiritual needs, as disaster relief, while the assistance that victims of violence lacked was underestimated [1, 148-149]. This problem is particularly relevant in the context of workplace mobbing, since the consequences of bullying the person are lasting, damaging health and destroying social relationships, but the possibilities of religious spiritual assistance in this area